

**UNIVERSITY
OF TURKU**

This is a self-archived – parallel-published version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details. When using please cite the original.

AUTHORS	Tiina García, Ulpuukka Isopahkala-Bouret
TITLE	Liminaaliset identiteetti-positiot työssäkäyvän ammattikorkeakouluopiskelijan ammatillista toimijuutta kehittämässä
YEAR	2026
DOI	https://doi.org/10.37455/tt.148027
VERSION	Publisher's PDF
CITATION	García, T., Isopahkala-Bouret, U. (2026). Liminaaliset identiteetti-positiot työssäkäyvän ammattikorkeakouluopiskelijan ammatillista toimijuutta kehittämässä. Työelämän tutkimus. https://doi.org/10.37455/tt.148027
LICENSE	CC BY NC ND

Tiina García & Ulpukka Isopahkala-Bouret

Liminaaliset identiteetti-positiot työssäkäyvän ammattikorkeakouluopiskelijan ammatillista toimijuutta kehittämässä

Tiivistelmä

Yhä useampi ammattikorkeakouluopiskelija käy päätoimisesti työssä. Työn ja opiskelun yhdistämisen keskiöön nousee ammatillinen toimijuus eli yksilön kyky tehdä työhönsä ja urakehitykseensä kohdistuvia aktiivisia ratkaisuja. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme päätoimisesti työssäkäyvien ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatillista toimijuutta. Käytämme liminaalisen identiteetti-positioiden käsitettä kuvaamaan työntekijän ja opiskelijan roolien välistä neuvottelua ja tasapainoilua, joka mahdollistaa ammatillisen toimijuuden kehittymisen. Työn ja opiskelun samanaikaisuutta on tutkittu aikaisemmin, mutta ammatillisen toimijuuden näkökulma on jäänyt vähäiselle huomiolle.

Tutkimuksemme aineisto koostuu erään suomalaisen ammattikorkeakoulun eri tutkinto-ohjelmissa opiskelevien, päätoimisesti työssäkäyvien opiskelijoiden haastatteluista (N=24). Analysoimme aineistoa refleksiivisen temaattisen analyysin avulla. Tuloksena nostamme esiin kolme keskeistä teemaa, joissa liminaalisten identiteetti-positioiden mahdollistama ammatillinen toimijuus ilmenee: 1) tasapainottelu ja työn ohella opiskelemisen edellytysten vahvistaminen, 2) työn hyödyntäminen oppimisympäristönä ja 3) oman työn kehittäminen. Tulokset osoittavat, että opiskelijat neuvottelevat jatkuvasti rooliensa välillä, ja liminaaliset positiot sekä haastavat että tukevat ammatillista kasvua.

Avainsanat: ammatillinen toimijuus, liminaalisuus, työssäkäyvä opiskelija, ammattikorkeakoulu

Johdanto

Yhä useampi tutkintotavoitteisen ammattikorkeakouluopiskelun (AMK) aloittava opiskelija käy päätoimisesti töissä. Työn ja opiskelun yhdistämisen mahdollistavissa monimuoto-opinnoissa aloittaneiden 25–64-vuotiaiden opiskelijoiden määrä on kasvanut voimakkaasti: vuonna 2013 aloitti noin 6 200 opiskelijaa ja vuonna 2023 jo noin 11 300 (Vipunen 2023). Ammattikorkeakouluopinnoilla varmistetaan, että ymmärrys muuttuvasta ammatillisesta toimintaympäristöstä ja sen luomista osaamistarpeista on ajan tasalla, sillä nykyisin oman osaamisen tunnistaminen ja uramahdollisuuksien hyödyntäminen riippuvat paljolti työntekijän omasta aktiivisesta toimijuudesta.

Tässä tutkimuksessa ammatillinen toimijuus määrittyy ratkaisuiksi, joita yksilö tekee vaikuttaakseen työhönsä, urapolkuunsa ja ammatilliseen identiteettiinsä (Eteläpelto ym. 2014). Ammatillisen identiteetin ymmärrämme yksilön käsitykseksi itsestään ammatillisena ja sellaiseksi kehittyvänä (Eteläpelto & Vähäsantanen 2008). Yhä vahvemmin yksilön itsensä kannettavaksi jäävä vastuu omasta urasta heijastaa muuttunutta työelämää, joka Hirvosen (2019) mukaan edellyttää työntekijältä paljolti menestyvän yrittäjän ominaisuuksia: jatkuvaa identiteettityötä, muuntautumisen- ja sopeutumiskykyä, valmiutta elinikäiseen oppimiseen sekä yksilöllistä riskinottoa ja vastuunkantoa. Tutkimuskirjallisuudessa esiintyvä kestävä työllistettävyyden käsite korostaa työssä pysymisen sijaan yksilön itsensä työmarkkinoille ”arvokkaana pitämistä” läpi työelämän (Watts 2006). Työn ohella opiskelun ammatillisen osaamisen kehittämiseksi tukee yksilön työllistettävyyttä, mutta edellyttää häneltä vahvaa toimijuutta.

Vaikka työn ohella opiskelua on tutkittu suhteellisen paljon, ammatillisen toimijuuden näkökulma on jäänyt niukaksi. Aiemmin työn ja opintojen yhdistämistä on tutkittu muun muassa aikuisopiskelijoiden motivaation ja sitoutumisen (Christensen & Craft 2021; Lucey 2018; Speirs 2021) sekä stressin ja ajanhallinnan (Ajayi ym. 2022; Kara ym. 2019; Osam ym. 2017) näkökulmista. Lisäksi opiskelun ja työn yhdistämisen mahdollistavia ja rajoittavia tekijöitä on tarkasteltu suhteessa opiskelijan sosioekonomisiin tekijöihin, kuten taloudelliseen tilanteeseen, sosiaalisiin suhteisiin, koulutustaustaan, sukupuoleen ja ikään (Busher & James 2020; Butcher 2020; Ferguson & Gordon 2019; Repo ym. 2014). Aikaisempaa tutkimusta yhdistää opiskelijan ansiotyön tarkastelu lähinnä opiskelun voimavaroja kuluttavana ja

rajoittavana tekijänä. Tämä ei kuitenkaan enää tänä päivänä riitä, vaan työn ja opiskelun samanaikaisuutta tulee tarkastella laajemmin.

Tarkastelemme tässä tutkimuksessa päätoimisesti työssäkäyvien ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatillista toimijuutta liminaalisuuden kautta. Työn ja opiskelun samanaikaisuus saattaa näyttäytyä kaoottisena, mutta myös mahdollisuuksia tarjoavana ”välitilana” (Söderlund & Borg 2018), ”odotushuoneena”, jossa ”menneisyys ja tulevaisuus risteytyvät” (Maksimović 2023, 150). Eri toimintaympäristöjen (työ, korkeakoulutus) välitilassa opiskelijat rakentavat uutta ammatillista ymmärrystä itsestään ja mahdollisuuksistaan (Alvesson ym. 2008). Käytämme liminaalisen identiteetti-position käsitettä kuvaamaan tätä roolien välistä neuvottelua ja tasapainoilua, joka mahdollistaa ammatillisen toimijuuden kehittymisen.

Tiedämme aikaisemman tutkimuksen perusteella, että ammattikorkeakoulujen työssäkäyvät opiskelijat tavoittelevat tutkinto-opinnoillaan parempaa ammatillista osaamista, työnsä edellyttämää pätevyyttä tai uramuutosta (García & Nokelainen 2022). Näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää myös identiteettityötä ja ammatillista uudelleen asemoitumista suhteessa ympäröivään sosiaaliseen ympäristöön. Tutkimuksemme keskeinen väite on, että työn ja opiskelun samanaikaisuuden synnyttämät liminaaliset identiteetti-positiot haastavat, vahvistavat ja uudistavat ammatillista toimijuutta. Tarkempi tutkimuskysymyksemme on: *Millaista ammatillista toimijuutta päätoimisesti työssäkäyvien ammattikorkeakouluopiskelijoiden liminaaliset identiteetti-positiot mahdollistavat?* Tutkimuksellamme täytämme työssäkäyvien aikuisopiskelijoiden ammatillista toimijuutta koskevaa tutkimusaukkoa, ja avaamme työn ja opiskelun yhtäaikaisuutta uudella tavalla osoittaen sen opiskelijan ammatillista toimijuutta haastavaksi, mutta sitä kautta myös kehittäväksi kokemukseksi.

Teoreettinen viitekehys

Ammatillisesta toimijuudesta puhuttaessa on yleensä tarkasteltu erikseen koulutus- ja työtoimijuutta (Vilppola 2021). Koska kiinnitämme huomiomme työssäkäynnin ja ammatillisen korkeakouluopiskelun yhdistämisen mahdollistamaan toimijuuteen, oleellista on tarkastella työn ja opintojen keskinäistä dynamiikkaa irrottamatta niitä toisistaan. Lisäksi merkittävää on yksilön toimijuuden ja sosiaalisen ympäristön

suhde. Vähäsantanen kumppaneineen (2024) nostaa esiin näkemykset ammatillisesta toimijuudesta joko yksilön kompetensseina (kuten minäpystyvyys, kyvyt ja taidot, persoonallisuus) tai tekoina. Kompetenssinäkökulma sivuttaa vahvasti ympäristön ja sen sosiokulttuuriset rakenteet, kun taas toimintaa painottava näkemys korostaa yksilön ja ympäristön tiivistä vuorovaikutusta. Ymmärrämme nämä käsitteelliset näkökulmat toistensa elinehtoina. Aktiivinen ja tavoitteellinen ammatillisen osaamisen kehittäminen (toiminta) ei tapahdu tyhjiössä (Eteläpelto ym. 2011) tai sosiaalisissa rakenteissa tai ympäristöissä, vaan niiden *kautta* (Biesta & Tedder 2007).

Liminaalisuudella viitataan jonkin ”kynnyksellä” olemiseen, ihmisen muutokseen liittyvään välitilaan (esim. Söderlund & Borg 2018.) Sitä koskeva alkuperäinen teoria perustuu van Gennepin (1960) ja Turnerin (1967) antropologisiin tutkimuksiin, jotka mallintavat ihmisen ”joksikin tulemista” kolmivaiheisessa prosessissa. Alkuvaiheen (irtautuminen, vanha minä) ja viimeisen vaiheen (integroituminen, uusi minä) välissä ihminen toimii uusien ja vanhojen rakenteiden ja roolien ristipaineessa (Söderlund & Borg 2018.) Tutkimuksemme kontekstissa työn ja opiskelun välissä toimimista voidaan pitää liikkumisena, joka Cook-Satherin ja Alterin (2011) mukaan mahdollistaa eri toimijaroolien vastavuoroisuuden sallien niissä ’viipymisen, niistä lähtemisen ja niihin palaamisen’. Muuttuva käsitys itsestä saattaa kuitenkin aiheuttaa identiteettien välistä kamppailua (Sveningsson & Alvesson 2003), kun yksilön on navigoitava entisen, nykyisen ja muodostumassa olevan minänsä välillä (Söderlund & Borg 2018). Aikuisen korkeakouluopiskelu muodostaa Merrillin (2015) mukaan temporaalisen reflektion tilan, jossa opiskelija joko kokonaan tai osittain irrottautuu ”vanhasta” identiteetistään ja alkaa sopeutua oletettuun, ”uuteen tai uudistuneeseen” identiteettiinsä. Opiskelu siis mahdollistaa paitsi uuden identiteetin rakentamisen, myös olemassa olevan identiteetin ”täydentymisen”. Aiemmissa aikuisopiskelijoita koskevissa tutkimuksissa liminaalisuus on liitetty muun muassa oppijaidentiteettiin (Field 2012), oppimiskokemuksiin (Goodchild & Butler 2020; Murray 2015), verkko-opiskelussa identiteettityötä edistäviin ja rajoittaviin tekijöihin (Johnson 2022) sekä alanvaihtajien identiteettimuutoksiin ruumiillisina tiloina ja tuntemuksina (Heikkilä 2019). Johnsonin (2022) mukaan liminaalisuuteen liittyä ainakin jonkinasteista irtautumista tuttuina ja turvallisina pidetyistä rakenteista. Se voi olla uhkaava, sekava ja yksilön rajoja koetteleva, mutta myös muutoksia mahdollistava vaihe (Beech 2011; Johnson 2022), joka tarjoaa tilaisuuden menneisyyden ymmärtämiseen ja tulevaisuuden oivaltamiseen (Thomassen 2015). Tämä

edistää yksilön jäsentynyttä identiteettiajattelua (Meyer 2005) ja sen ymmärtämistä, mitä oli ja on tulossa (Söderlund & Borg 2018). Liminaalisuuteen sisältyy näin valtava potentiaali uuden luomiseen ja suunnitelmien toteuttamiseen (Kontinen ym. 2013).

Aikaisemmassa tutkimuksessa liminaalisuutta on jäsennetty prosessina, positioina tai paikkana (Söderlund & Borg 2018). Prosessilähestyminen viittaa vaiheeseen, jossa yksilö siirtyessään esimerkiksi uuteen työhön tai ammatilliseen asemaan kokee tarvetta identiteettinsä muokkaamiseen. Prosessissa korostuu selvä siirtymä vakaasta tilanteesta ja identiteetistä toiseen. Positionäkökulmassa puolestaan liminaalisuus kytkeytyy eri organisaatioiden rajapinnoilla toimivan yksilön ”kaksoisrooliin” ja roolien väliseen yhteyteen. Tarkastelu kiinnittyy yksilön kokemuksiin roolien välisestä neuvottelusta ja keinoihin, joita hän kehittää ja käyttää ”poistuaakseen” liminaalisuuden olotilasta. Merkityksellistä on nähdä liminaalisuus mahdollisuutena. Kolmas tarkastelutapa näkee liminaalisuuden fyysisenä (tai psyykkisenä), usein luovuutta ja oppimista edistävänä paikkana tai tilana. Esimerkiksi etätyötä tai paljon matkustamista vaativaa työtä voidaan tarkastella liminaalisena tilana. (Söderlund & Borg 2018.) Tässä tutkimuksessa tarkastelemme liminaalisuutta identiteetti-positioiden kautta, koska se auttaa ymmärtämään päätoimisesti työssäkäyvän opiskelijan neuvotteluja ja jännitteitä erilaisten roolien (työntekijä, opiskelija) välillä, sekä sitä, minkälaista toimijuutta roolien välissä oleminen ja niiden välillä liikkuminen mahdollistaa.

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin syksyllä 2021 eteläsuomalaisesta ammattikorkeakoulusta. Työn ja opintojen yhtäaikaisuuden kokemuksista haluttiin kuulla tavalla, joka on joustava ja mahdollistaa vuorovaikutuksen sekä kerättävän tiedon täsmentämisen (ks. Hyvärinen ym. 2017; Puusa 2020; Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemahaastattelun joustavuus esimerkiksi teemojen järjestyksen ja syvyyden suhteen auttoi ottamaan huomioon haastateltavien erilaisuuden; haastateltavien halu ja tapa kertoa asioista vaihtelee (ks. Puusa 2020). Haastatteluteemat koskivat muun muassa työtilannetta, opiskeluun hakeutumista, opiskelujen sujumista ja opiskelukäytäntöjen järjestämistä, sekä tulevaisuuden suunnitelmia. Teemojen avulla

pyrittiin saamaan kuva opiskelijan omasta toiminnasta. Haastattelukutsu lähetettiin ryhmäsähköpostilla alemmaa AMK-tutkintoa verkko- tai monimuoto-opintoina suorittaville, vähintään vuoden opiskelleille suomenkielisille opiskelijoille. Tutkimukseen oli korkeakoulun tutkimuslupa.

Lopullinen haastateltavien joukko koostui 24 opiskelijasta, jotka opiskelivat sosiaali- ja terveystieteiden, liiketalouden tai tekniikan tutkinto-ohjelmissa. Haastateltavien ikä vaihteli 22–60 vuoden välillä (keski-ikä 38 vuotta), ja heistä 20 oli naisia, neljä miehiä. Ensimmäinen kirjoittaja toteutti haastattelut verkkovälitteisesti, haastateltavan valitsemana ajankohtana. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023) haastattelun aluksi käytiin läpi tutkimuksen tavoite ja tarkoitus sekä tietosuoja-asiat. Keskimääräinen haastattelu-aika oli 58 minuuttia. Aineiston litterointivaiheessa aiheen kannalta toissijainen puhe, toistot, täytesanat ja äännähdykset jätettiin pois (ks. Nikander 2010), jolloin litteroitua aineistoa kertyi 215 sivua (A4, fontti 12, riviväli 1).

Aineistolähtöinen analyysi perustuu Braunin ja Clarken (2006, 2019; 2021) refleksiivisen temaattisen analyysin malliin. Sen tavoitteena on tunnistaa aineistossa esiintyviä, tutkimusaiheen kannalta merkityksellisiä, sisällöllisiä samankaltaisuuksia eli teemoja, joiden avulla on mahdollista vastata tutkimuskysymykseen. Refleksiivinen temaattinen analyysi nojautuu sosiaaliseen konstruktionismiin, joka ymmärtää todellisuuden sosiaalisesti ja kielellisesti rakentuvana (Burr 2015). Teemat eivät ”lymyile” aineistossa, josta ne ”nousevat” tai ”löydetään”, vaan niiden tunnistaminen ja kiinnostaviksi näkeminen on tutkijan aktiivista työtä (Braun & Clarke 2019; 2021). Temaattinen analyysi etenee aineistoon perehtymisen, alustavan koodauksen, teemojen muodostamisen, tarkistamisen ja määrittämisen sekä tulosten kirjoittamisen vaiheina (ks. taulukko 1).

Taulukko 1. Teemallisen analyysin vaiheet Braun & Clarkea (2006) mukailleen

Analyttinen vaihe	<ul style="list-style-type: none"> Aineiston analyysivaiheet
Aineistoon perehtyminen	<ul style="list-style-type: none"> Aineiston litteroiminen ja lukeminen useaan kertaan Muistiinpanojen tekeminen alustavista huomioista ja ajatuksista
Koodien luominen	<ul style="list-style-type: none"> Aineiston tutkimustehtävän kannalta mielenkiintoisten piirteiden koodaaminen ja kuhunkin koodiin liittyvien tietojen kokoaminen
Teemojen muodostaminen	<ul style="list-style-type: none"> Koodien järjestäminen: samaa sisältöä kuvaavien koodien ja niihin liittyvien tietojen kokoaminen laajemmiksi, alustaviksi teemoiksi
Teemojen lähempi tarkastelu	<ul style="list-style-type: none"> Tarkistetaan, toimivatko teemat suhteessa haastatteluotteisiin ja koko aineistoon Temaattisen 'kartan' luominen analyysin tuloksista
Teemojen määrittely ja nimeäminen	<ul style="list-style-type: none"> Teemojen lyhyt sisällöllinen määrittely ja nimeäminen Kunkin teeman yksityiskohtien ja analyysin juonen täsmentäminen
Tulosten kirjoittaminen	<ul style="list-style-type: none"> Monipuolisten ja vakuuttavien otteiden valinta aineistosta sekä valittujen otteiden lopullinen analyysi Analyysin suhteuttaminen tutkimuskysymyksiin ja kirjallisuuteen

Käytännössä taulukon 1 analyysiprosessi eteni seuraavasti: ensimmäinen kirjoittaja litteroi aineiston ja perehtyi siihen lukemalla haastattelut läpi muutamaan kertaan alustavia muistiinpanoja tehden. Koska tutkimustehtävämme koski aluksi laajasti työn ja opintojen samanaikaisuutta, analyysi keskittyi tässä vaiheessa siihen, miten haastateltavat ylipäättään puhuivat työn ja opiskelun yhdistämisestä ja samanaikaisuudesta. Kiinnostavat tekstikohdat koodattiin alustavasti Atlas.ti -analysointi-ohjelmistoon, jossa koodeja on helppo järjestellä niitä yhdistäviksi teemoiksi. Koodeja muodostettiin esimerkiksi seuraavasti: ”Suostuu keventämään”, ”Luopuu täydellisyydestä”, ”On armollinen itselleen”, ”Karsii tekemisiä”, ”Itkee ja tekee”.

Seuraavassa vaiheessa ensimmäinen kirjoittaja ryhmitteli ensin toisiinsa liittyviä sisältöjä yhteen alustaviksi teemoiksi. Tämän jälkeen kirjoittajat yhdessä keskustelivat teemoista, joita uudelleenmuotoiltiin ja tarkennettiin useampaan kertaan. Osin päällekkäisiä teemoja yhdistettiin isommiksi kokonaisuuksiksi. Esimerkiksi yksi alustavista alateemoista, ”Uupumisen torjuminen”, jäi teemana liian kapeaksi, ja se yhdistettiin yläteemaan ”Opiskelutavoitteiden suhteuttaminen omiin voimavaroihin”. Taulukossa 2 havainnollistamme tämän analyysiprosessin esimerkin

kautta: siinä seurataan, kuinka yksi aineistolainaus etenee alustavasta koodista lopulliseen päätteeseen. Tämä intensiivinen vaihe, jossa teemoja kehitettiin kahden kirjoittajan keskinäisessä vuoropuhelussa ja sitoutuneessa työskentelyssä tutkimuksen teorian, aineiston ja omien tulkintojen parissa, on Braunin ja Clarken (2019; 2021) mukaan refleksiivisen analyysin ytimessä. Refleksiivisyys näyttäytyy tutkimuksessamme vahvasti tutkijoiden välisenä kriittisenä keskusteluna ja yhteisenä pohdintana, joka mahdollistaa tulkintojen haastamisen ja syventämisen.

Taulukko 2. Esimerkki aineistolainauksen etenemisestä alustavasta koodista päätteemaksi

Aineistolainaus (lyhennetty)	Alustava koodi	Alateema	Yläteema	Toimijuutta kuvaava päätteema
<i>”Mä oon antanu ittelleni luvan, että jos keväällä on väsynyt nainen täällä talossa, niin sit kevennetään. Se oli vähän tiukka päätös tehdä, kun jotenkin sitä oli niin varma, että kyllähän tää tästä sujuu. Että eihän tässä mitään, tehään vaan ja mennään vaan – ja sitten huomatakin, että ei ne voimat ihan riitäkään. Yhden viikonlopun, kun sitä pohti ja vähän itkeä tirautteli kyyneleitä ja kuunteli koulukavereitten tsemppaamista, että ei se oo mikään häpee keventää, niin on moni muukin tehnyt.”</i>	Suostuu keventämään	Uupumisen torjuminen	Opiskelutavoitteiden suhteuttaminen omiin voimavaroihin	Työn ohella opiskelemisen edellytyksiä vahvistava toimijuus

Tämän jälkeen yläteemat nimettiin toimijuutta kuvaavin termein. Niitä yhdisti liminaalisen identiteetti-position tuoman hämmennyksen ja toisaalta sen uutta luovan potentiaalin mahdollistama ammatillisen toimijuuden kehittyminen. Tulosten aukikirjoittamista varten aineistosta valikoitiin teemoja parhaiten ilmentäviä otteita, joissa haastateltavat esiintyvät pseudonyymeinä. Kokonaisuudessaan analyysi edellytti useaan otteeseen aineistoon palaamista, erilaisten lähestymiskulman ottamista, koodien ja teemojen muokkaamista, lisäämistä tai poistamista ja uuden suunnan ottamista. Braun & Clarke (2019) muistuttavat, että edetäkseen analyysissä tutkijan on oltava valmis liikkumaan edestakaisin, palaamaan alkuun ja ottamaan eri reittejä.

Tulokset

Jäsensimme liminaalisten identiteetti-positioiden mahdollistaman ammatillisen toimijuuden kolmeksi teemaksi, jotka olivat 1) tasapainottelu ja työn ohella opiskelun edellytysten vahvistaminen, 2) työn hyödyntäminen oppimisympäristönä ja 3) oman työn kehittäminen.

Tasapainottelu ja työn ohella opiskelun edellytyksiä vahvistava toimijuus

Vaikka opinnot aloitettiin usein luottavaisin mielin, opiskeluarjen vaativuus yllätti monet. Opiskelu ei vastoin odotuksia sujunutkaan ”siinä sivussa”, vaan kokonaan uutena elämänalueena haastoi opiskelijaa uudenlaiseen ajankäytön, oman jaksamisen ja oppimistavoitteiden tasapainottelun suhteen. Omien tavoitteiden asettaminen opiskelutahtiin osoittautui monesti haasteelliseksi ja omaa jaksamista koettelevaksi. Opinnoissa jatkaminen edellytti pysähtymistä omien voimavarojen äärelle, mutta uupumisen pelko ja omista tavoitteista tinkiminen ei kuitenkaan ollut helppoa.

Ei tää missään nimessä mitään kevyttä puuhaa oo täyttä työaika tehä ja opiskella yhtä aikaa [...] mä oon antanu ittelleni luvan, että jos keväällä on väsynyt nainen täällä talossa, niin sit kevennetään. Se oli vähän tiukka päätös tehä, kun jotenkin sitä oli niin varma, että kyllähän tää tästä sujuu. Että eihän tässä mitään, tehään vaan ja mennään vaan – ja sitten huomatakin, että ei ne voimat ihan riitäkään. Yhden viikonlopun, kun sitä pohti ja vähän itkeä tirautteli kyyneleitä ja kuunteli koulukavereitten tsemppaamista, että ei se oo mikään häpee keventää, niin on moni muukin tehny, niin sitten tuli vähän parempi olo. Ei mun tarttekaan nyt puskee veren maku suussa menemään.

(Anu)

Lainauksessa Anu kuvaa uupumisensa uhanneen hänen sisukasta tavoitteellisuuttaan. Sinnikkyuden ja periksi antamisen välimaastossa kipuilua lisäsi häpeän kokemus ja itseensä pettyminen. Itsensä tuntemiseen liittyvät ”virhearviot” haastoivat ammatillista toimijuutta, kun odotukset ja todellisuus eivät kohdanneetkaan. Usein tällaisiin tilanteisiin liittyi myös sosiaalisia paineita.

Mulla ensin oli hirveet paineet, kun mä aloitin tätä koulua, koska se, kenen kautta mä kuulin tästä koulutuksesta, niin hänhän veti kahteen vuoteen tän koulun. Sit mä ajattelin, että kyllähän mun täytyy pystyä itsekin. [...] mutta mä luovuin siitä ideasta, että mun täytyy olla kahessa tai kolmessa vuodessa pois. [...]. En mä tiedä, tuoko tää ikä sen vai mikä tässä on tullu, mutta jotenkin mä haluan elää tässä ja nyt. Ja mennä tän opintosuunnitelman mukaan [...]. En mä lähe haaliin, en haluu väsyttää itteeni. Mää oon ollu tosi, tosi väsyny ja huonossa kunnossa, niin mä haluan myös huolehtia mun ja mun perheen hyvinvoinnista, vaikka mä opiskelenkin. (Sari)

Edellä Sari kuvaa opiskelijayhteisöstä noussutta painetta ja sitä, miten ensin itsekin oli asettua samankaltaiseen etenemisen muottiin. Muiden uupuminen ja omakohtainen kokemus väsymisestä sai hänet kuitenkin pohtimaan tilannettaan tarkemmin. Viitatessaan aiempiin uupumisen kokemuksiinsa, kypsempään ikäänsä ja rooliinsa koko perheen hyvinvoinnissa hän taustoittaa valintaansa, jossa oppiminen ja hetkessä eläminen oli nopeaa valmistumista tärkeämpää. Palkkatyö elämän turvallisena kiinnekohtana mahdollisti oppimisesta nauttimisen matkalla kohti uutta ammattia.

Ammatillinen toimijuus ilmenee oman työn ja opiskelun rajojen tietoisena asettamisena sekä muiden elämänalueiden velvollisuuksien karsimisena siinä elämäntilanteessa, jolloin opiskellaan täysipäiväisen työn ohessa. Tämä näyttäytyy aineistossa seuraavalla tavalla:

Se on hyvä osata sanoa ei, kun tekee työtä ja opiskelee [...] Mä esimerkiks kaikki luottamustehtävät karsin. En oo missään yhdistystoiminnassa. Ne heitin huitsin ne vajaan ja päätin, että en ota tähän opintojen ajaksi mitään, mikä ei tuota nautintoa tai kivaa oloa. (Toni)

Edellä Toni korostaa rajojen asettamisen ja priorisoinnin merkitystä työn ja opintojen yhtäaikaisuudessa. Arjen tasapainottaminen ja oman (ja perheen) hyvinvoinnin varmistaminen edellytti sosiaalisista velvoitteista luopumista. Harrastukset ja muu vapaa-ajan toiminta määrittävät yksilön identiteettiä, ja niihin liittyvät päätökset ovat osa identiteettityötä. Työn ohessa opiskelu asettaa opiskelijan usein joko-tai-tyyppiseen valintatilanteeseen, sillä vain harvoin opiskelu sulautuu muuhun

elämään ilman erillistä sopeuttamista. Hayn ja Samra-Fredricksin (2016) poissulkeistamisen (*bracketing*) käsitteellä viitataan tiettyjen velvollisuuksien, toimintojen ja roolien hylkäämiseen uusien tieltä. Poissulkeistaminen edistää identiteettityötä ohjaamalla yksilön valintoja, jotka joissain tapauksissa tarkoittavat vanhasta irtautumista.

Haastateltavat viittasivat usein myös itseensä kohdistamiin odotuksiin oppimisen tasosta, tyylistä tai merkityksistä. Ne vaikuttivat kumpuavan aiemmista oppimis- ja opiskelutottumuksista (jotka saattoivat liittyä sosionormatiiviseen ajatteluun ”hyvästä” oppimisesta, ”näin kuuluu oppia”), haastateltavan persoonallisuudesta ja/tai arvomaailmasta. Vastauksissa toistui kokemus AMK-opintojen edellyttämistä uudentlaisista oppimisstrategioista, jotka eivät vaatineet, mutta eivät myöskään mahdollistaneet kovin syvällistä oppimista. Haasteena olikin, miten määritellä oppimisessa ja opiskelussa ”riittävän hyvä” ja toimia sen mukaisesti.

Tulee aina se, että teenkö mä liikaa. On kuitenkin sellanen ajatus, että haluaa tehdä hyvin ja huolellisesti ja toki oppiminenkin tulee sitä kautta paremmin [...]. Joskus tulee tää, että liika tarkkuus ja pedanttius rupee rassaamaan sitä omaa jaksamista. Kun tuunaa ja tuunaa ja tuunaa ja vielä mieltii, ja vielä vähän lissää, mikä on riittävän hyvä?” [...] Täydellisyyteen pyrkimisestä oon oppinu jo luopumaan [...] Mitä nyt on arvosanoja tullu, ne on ollu nelosta tai vitosta. Yks meni kyllä kakkosen puolelle. [...] Mä ajattelin, että se oli se yks kurssi. [...] Jos enemmän tekis töitä sillä [kurssia koskevalla] alalla, niin toki sitten pitäis vihkiytyä aiheeseen tarkemmin. [...] Tämmönen perustietämys varmasti asiasta on, ja se riittänee. (Kirsi)

Kirsi kuvaa edellä opintomenestyksensä hinnaksi oman jaksamisen. Vastakkain asettuvat ahkera opiskelija ja hyvinvoinnistaan huolehtiva opiskelija. Nämä dikotomisemat positiot edustavat toisaalta moraalialia, toisaalta rationaalisuutta. Niiden välinen kitka lievittyi, kun Kirsi ankkuroi totuttua heikomman suorituksensa siihen, ettei kurssi ole kovin merkityksellinen hänen työssään. Kun opittava asia on oman työn ja siinä tarvittavan osaamisen kannalta epäolennaista tai sillä on vähän merkitystä, siihen on hyväksyttävää panostaa tavallista vähemmän.

Kyllä mä teen ne tehtävät sillain, että mä voisin ne jollekin näyttää, että kato, mä oon tämmösen esseen kirjottanu [...]. Jos on joku sellanen kurssi, joka ei hirveesti kiinnosta ja josta ajattelen, että kunhan pääsee läpi, niin ei kuitenkaan lähetä sitä tehtävänsä. Sitä vaan tekee. Itkee ja tekee ja tekee ja yrittää siihen panostaa. Mä oon ajattelu, että haen yliopistoon. Jos pääsen, siellä mä teen minimin. (Marja)

Edellisessä Marja kuvaa moniulotteista liminaalisuutta. Ylpeys omasta tekemisestä ja tunnollisuus joutui koetukselle, kun opiskelun kuormittavuus edellytti opintojen arvottamista ja omien kriteerien vastaista suorittamista. Tunnolliset opiskelijat (joista suurin osa on naisia) haluavat suoriutua hyvin paitsi muiden silmissä, myös itsensä takia (Conrad & Patry 2012). Vaikka Marja panosti eri tavoin eri sisältöihin, jatko-opintojen edellyttämä hyvä suoriutuminen loi arvosanapaineita kaikille, ei vain ammatillisesti keskeisille opinnoille. Näin hänen näennäinen vapautensa määritellä ja säädellä suoriutumistaan kaventuu ulkoisten ehtojen rajaamaksi.

Työn ja opiskelun välillä tasapainottelu vaati opiskelijoilta usein vaikeita kompromisseja, joihin liittyi uupumisen pelkoa ja häpeän tunnetta. Liminaaliset identiteettipositiot koettelivat aikuisopiskelijoiden tunnollisuutta ja haastoivat hyväksymään uudenlaisia oppimisen ja opiskelemisen tapoja. Kyky asettaa rajoja ja määritellä se, mikä on itselle riittävän hyvää, osoittautui erityisen arvosidonnaiseksi ja usein vielä keskeneräiseksi prosessiksi. Liminaalisen tilan mahdollistama refleksiivisyys kehitti kuitenkin uutta, vahvaa ammatillista toimijuutta.

Työtä oppimisympäristönä hyödyntävä toimijuus

Moni haastateltava kuvasi opiskeluaan ”omaksi asiakseen”, josta ei välttämättä puhuta paljoa työpaikalla. Jos opinnoista pystyy avoimesti puhumaan töissä, ja vielä yhdistämään ne omaan työhön ja työaikaan, tämä koettiin vahvasti myönteisenä.

Oma esimies on tulossuuntautunut, se ei oo niin tarkka meidän tiimin vetäjien kohdalla siitä, miten me käytetään työaikamme, kunhan työtehtävät on tehty ja asiat kehitty. On ollu siinä mielessä helppoa toimia. Muutenkin useempi meistä opiskelee avoimesti työpaikalla. Se on nykyisen esimiehen kautta toivottavaa, että ihmiset kouluttaa itseään ja kehitty. [...] Mä just vitsailin tiimilleni, että oon ilmottautunu

muutosjohtamisen kurssille keväälle, niin siellä aivan varmasti on jokin tiiminkehittämistehtävä, että koittakaa varautua. Ne sano takas, että ei tarvii ihan kaikkea heillä käytännössä testata, mitä opiskelet. (Toni)

Tonin lainauksessa kuvastuu työyhteisön myönteinen asenne opiskelua kohtaan ja sen merkitys työssä oppimiseen. Liminaalinen positio työntekijänä ja opiskelijana mahdollistaa opitun kokeilemisen ja testaamisen. Jos työpaikalla voi avoimesti kertoa olevansa opiskelija, työntekijyyden rinnalla, ei joudu asettamaan näitä rooleja vastakkain tai pakotetusti vuorottelemaan niiden välillä. Tällöin liminaalisuuden luova potentiaali pääsee toteutumaan, ja on mahdollista kietoa rooleja yhteen tukien uuden ammatillisen toimijuuden muotoutumista. Teoreettisen tiedon soveltaminen ja toisaalta kokemuksellisen tiedon käsitteellistäminen mahdollistuvat ainoastaan työn ja opintojen tiiviissä dialogissa (Tynjälä ym. 2022), joka edellyttää opiskelijan toimijuutta tukevia ympäröiviä rakenteita.

Ammatillisen identiteetin rakentuminen opintojen aikana ilmenee usein opiskelijan ammatillisen näkemyksen laajentumisena ja kokonaiskuvan saamisena. Opintojen edetessä opiskelijan kyky nähdä työn ja sen käytänteiden taakse kasvaa, ja lisääntyvä osaaminen aktivoi halun osallistua työhön vaikuttaviin päätöksiin. Vaikka teollisuudessa työskentelevän Sebastianin ammatillinen asema ei mahdollistanut työpaikan päätöksentekoon osallistumista, hän punnitsi mahdollisia ratkaisumalleja itsekseen:

On sen [opiskelun] ansiosta saanu erilaisen käsityksen, et ahaa okei, et joku päätös nyt ei näyttäny meil tuotannos kauheen fiksult, mut jos sitä kattoo jostain toisest kulmast ni ymmärtää, et vaikei siin ei ollu kovinkaan monen mielest paljon järkevää, jos asian olis käsittäny pelkästään siltä mitä tuotannost tietää [...] ja toisaalt, on taas nähny toiseltaki puolelt asioit, et ehkä tämmönen oppikirjojen mukanen päätös tai suoritus ois ollu parempi ku se mihin nyt päädyttii... ne nyt on semmosii, et ei niihin mulla oo sanottavaa, päätöksii tekee joku muu, mut tavallaan kiva seurata vierest ja kattoo, jää itte mieltii, mikä vois ol hyvä ratkasu. (Sebastian)

Sebastian kuvautuu tarkkailijana, joka korkeakouluopinnoissa kehittyneen osaamisensa ansiosta havainnoi työhönsä liittyviä toimintoja eri tavoin kuin ennen opintoja. Liminaalisuus mahdollistaa uudenlaisen ammatillisen perspektiivin kehit-

tymisen ja työn kokonaisvaltaisemman ymmärtämisen, vaikka itse työtehtävät ja ammatillinen rooli eivät muuttuisi korkeakouluopintojen aikana. Sebastianin kuvitteellisten ratkaisujen pohdinta voidaan nähdä Ibarran (1999) kuvaamana uuden identiteetin harjoitteluna.

Oman työn kehittämiseen kohdistuva toimijuus

työntekijän osallisuus ja työhön vaikuttamisen mahdollisuudet ammatillisen toimijuuden ilmentäjinä korostuivat erityisesti niiden haastateltavien puheessa, joiden aiempi opiskelu- ja työhistoria toimi ikään kuin jatkumona nyt suoritettavalle tutkinnolle ja uudelle ammatille (esimerkiksi lähihoitajasta geronomiksi). Huomionarvoista toimijuuden kannalta on, että haastateltavat eivät ainoastaan arvioineet työpaikkansa toimintaa, vaan olivat havaintojensa perusteella aktivoituneet pohtimaan, miten itse voisivat asioihin vaikuttaa. Etenkin oman työn ulkopuolella toteutettu työharjoittelu antoi tähän uudenlaisia näkökulmia.

Mää oon tosi paljon alkanu pohtiin, että kun palaan töihin tammikuussa, niin mitä pieniä ideoita sinne vois heittää. Ja käydä myös esihenkilön kanssa keskustelua, että mitä voitais tehdä, että voitais alkaa tehdä sitä työtä paremmin. [...]. Koska mä myös välitän mun työkavereista tosi paljon ja tiedän, että he ovat kovilla [...] Jos oon lähihoitajana lähihoitajaa neuvomassa, niin nään, että se kombo ei toimi. Se nähdään uhkana. Mutta sitten jos pääsis – en mä tiedä, onko se hierarkiaa – tuomaan sitä tietotaitoo, et se otettais vähän erillä tavalla väkisinkin vastaan. Jos joku sanois, että nyt tehdään toisella tavalla näitä asioita ja kokeillaan tätä.... Mää koen, että mun omalla esimiehellä on enemmänkin sellanen asenne, että selvittää itse siellä. [...] Jos meillä tiimissä kaikki vetää eri suuntaan, niin eihän se vaan yksinkertaisesti toimi. Ja sitten ne asenteet on tällä hetkellä tosi haasteellisia. Kyllä mä aina yritän sinne viedä sanaa, mutta siellä on tietyt henkilöt, jotka ottaa ilomielin sitä tietoa vastaan, mutta sitten myös vastustusta on tosi paljon. [...]. Sen takia, jos olisin esihenkilö, toimisin erillä tavalla. (Satu)

Edellä Satu kuvaa, miten eri ammattiasemien rakentama hierarkia yhdessä heikon johtajuuden ja työyhteisön haasteellisen ilmapiirin kanssa estää uusien toimintatapojen kokeilemistä. Kahden position välissä tasapainoileva Satu on kollegoitaan

ja käytännön työtä ymmärtävä lähihoitaja ja samalla jo laajempaa ammatillista työn kokonaisuutta luova geronomi, joka etsii työnsä kehittämistä mahdollistavia kanavia. Ellei työntekijä koe työssään vaikuttamisen mahdollisuuksia, se voi heijastua negatiivisesti hänen ammatilliseen identiteettiinsä, työn iloonsa ja innostuneisuuteensa – elementteihin, joita ammatillisen toimijuuden vahvistamiseksi johtamisessa tulisi korostaa (Hökkä ym. 2017).

Haasteellinen tilanne voi kuitenkin myös vahvistaa tai uudelleen suunnata toimijuutta, kuten Sadun tapauksessa:

Itsetutkistelu on ollut käynnissä tässä. [...] Mullahan meni ensin pitkään, että pääsin siitä lähihoitajan roolista pois. Ehkä semmonen identiteetin haku, että minkälainen ihminen mä haluan olla ja mihin mä pystyn. [...] Aikaisemmin ajattelin, että esimerkiksi johtajuus ja tämmönen ei mua niin kiinnostais. Mutta nyt mä voisin kuvitella, että voisin olla esihenkilö. Opiskella ainakin vähän sitä. (Satu)

Lainauksessa Satu asettaa vanhasta identiteetistä irtautumisen ikään kuin ehdoksi uuden identiteettinsä muodostumiselle. Tämä on mielenkiintoista, sillä aikaisemmassa sitaatissaan hän korostaa vanhaa identiteettiään työn ymmärtämisen perustana ja työtovereita kohtaan koettuna myötätuntona. Liminaalisten identiteettineuvottelujen ei tarvitse johtaa vanhan ammatillisen identiteetin hylkäämiseen. Uuden ja vanhan yhdistymisen on mahdollista erityisesti tilanteessa, jossa ihminen kokee ne toisiaan tukeviksi ja täydentäviksi ja omaa ammatillista toimijuutta vahvistaviksi.

Se ei oo kovin uskottavaa, jos nyt ajatellaan, että on mahdollista tehdä vaikka esimiestyötä valmistumisen jälkeen, jos mä en tiedä, mistä mä puhun. Tai tiiä, mitä ne mun mahdolliset alaiset siellä tekee. [--] Nyt mä teen myös hoitotyötä, mistä jo ajattelin, että mä en palaa siihen enää. Mut sit ajattelin, että jos mä haluan olla hyvä geronomi ja kehittää sitä vanhustyötä ja tämän päivän hoitotyötä, kyllähän mun pitää tietää, mitä siinä tapahtuu. [--] Mussa asuu semmonen hoitaja koko loppuelämän – ihan sama, mikä mä oon titteliltäni. Mä oon hoitaja henkeen ja vereen. (Anu)

Anu korostaa sitaatissaan monitasoista osaamista, jossa työn kokonaisvaltainen ymmärtäminen tarkoittaa eri ammatillisten tasojen ja tehtävien hallitsemista. Hän kokee lähihoitajan työnsä luovan vankan pohjan geronomin työhön, johon hän vähitellen on orientoitumassa. ”Hyvä geronomi” määrittyy Anun puheessa käytännön hoitotyön tuntijana, siinä läsnäolijana ja sen kehittäjänä. Tavoitellessaan näitä ominaisuuksia Anu on vastoin suunnitelmiaan päättänyt palata hoitotyöhön, ja tämä osoittautuu uuden ammatin, identiteetin ja työn kehittämisen näkökulmasta merkitykselliseksi. Liminaaliset positiot tukevat orastavaa identiteettiä, joka täydentyy hoitotyökokemuksen ja siitä syntyneen ammattiylpeyden kautta.

Pohdinta

Nykytyöelämä edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä ja sopeutumista muuttuviin tehtäviin. Työurien pidentyminen, teknologinen murros ja ammatillisen osaamisen nopea vanheneminen ovat lisänneet paineita päivittää osaamista myös kesken työuran. Ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävä koulutus tarjoaa työelämässä jo toimiville aikuisille mahdollisuuden vahvistaa asiantuntijuuttaan, laajentaa uramahdollisuuksiaan ja vastata työn muuttuviin odotuksiin (García & Nokelainen 2022). Tämä edellyttää kuitenkin yksilöltä kykyä tehdä omaan ammatilliseen kehitykseen kohdistuvia aktiivisia ratkaisuja, joihin voi liittyä epä tietoisuutta, ristiriitaisia tunteita ja hämmennystä suhteessa osaamiseen, työrooliin ja tulevaisuuteen. Tässä prosessissa vanhat rakenteet ja identiteettikäsitteet saattavat horjua, mutta uudet eivät ole vielä täysin hahmottuneet. Toisaalta tämä vaihe voi myös tarjota tilan uudenlaisten mahdollisuuksien, suuntautumisten ja toimijuuden muotojen rakentamiselle.

Tarkastelimme tutkimuksessamme työssäkäyvien ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatillista toimijuutta liminaalisten identiteettipositoiden kautta. Tutkimustuloksemme ilmentävät kolmenlaista toimijuutta: 1) tasapainottelu ja työn ohella opiskelemisen edellytysten vahvistaminen; 2) oman työn hyödyntäminen oppimisympäristönä; ja 3) oman työn kehittäminen. Tuloksemme tukevat aikaisempaa tutkimusta, joka määrittelee ammatillisen toimijuuden sellaisiksi valinnoiksi ja ratkaisuuksi, joilla yksilö vaikuttaa työhönsä, urapolkuunsa ja ammatilliseen identiteettiinsä (Eteläpelto ym. 2014).

Opiskeluedellytysten vahvistaminen edellytti tasapainoilua oman ajankäytön ja resurssien, opinnoissa etenemisen tahdin, opiskelumenestyksen ja oppimisen laadun suhteen. Toimijuuden ja työhyvinvoinnin yhteyttä tutkineet Larjovuori ja Heikkilä-Tammi (2024) korostavat yksilön toimijuuden merkitystä oman työn hallinnassa ja rajojen asettamisessa. Liminaaliset identiteetti-positiot haastoivat tunnistamaan oman jaksamisen rajoja. Opiskeluun ja uraan liittyvien päämäärien madaltaminen voi olla emotionaalisesti haastavaa, sillä tavoitteet perustuvat yksilön usein tunnelatautuneille arvoille (Tappolet 2016), jotka muokkaavat oppimiseen liittyvää käyttäytymistä, asenteita, tavoitteita ja odotuksia. Nyky-yhteiskunnassa, jossa yksilöltä odotetaan monisuorittamista, rajojen ja realististen tavoitteiden asettamisen haasteet voivat johtaa liialliseen kuormittumiseen.

Oman työn hyödyntäminen oppimisympäristönä edellytti puolestaan työn joustavuutta ja työyhteisön sosiaalista tukea, joka rohkaisee kysymään, kokeilemaan ja erehtymään. Vaikka ammatillisen toimijuuden kehittämisen nähdään usein olevan yksilön vastuulla, se vaatii myös rakenteellista tukea, jotta täysipäiväisen työn ohella opiskeleminen on mahdollista. Tuloksemme tukevat aiempia tutkimuksia, jotka korostavat työpaikan kannustavan ilmapiirin merkitystä opiskelijan sitoutumisessa opintoihinsa ja työssä jaksamisessa (Butler 2007; Shahzad ym. 2022; Wyland ym. 2016). Vaikka aikuisopiskelijan nykyiset työtehtävät eivät aina vastaisi opintojen sisältöä, organisaatio voi tukea oppimista ja tiedon soveltamista tarjoamalla mahdollisuuksia perehtyä muihin tehtäviin. Parhaimmillaan työpaikalla mahdollistuu myös työn kehittämiseen liittyvä ammatillinen toimijuus.

Analyysimme osoittaa liminaalisten positoiden olevan ristiriitaisia ja opiskelijaa hämmentäviä. Ammatillinen toimijuus näyttäytyy työntekijän ja opiskelijan roolien välisinä neuvotteluina. Tasapainotteleminen eri roolien välillä ei ole yksinkertaista, mutta tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden ammatillisen identiteetin reflektointiin ja ammatillista kasvua tukevien toimintatapojen kehittämiseen. Kuten aiemmassa tutkimuksessa (mm. Johnson 2022; Kontinen ym. 2023), liminaalisuus näyttäytyi paitsi epämukavana välitulana, myös merkittävänä mahdollisuutena ammatillisen toimijuuden uudelleenmäärittelyyn ja vahvistamiseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastelimme kokopäiväisesti työskentelevien opiskelijoiden kokemuksia yhdessä ammattikorkeakoulussa. Emme pyri yleistämään tuloksia koskemaan kaikkia opiskelijaryhmiä, tutkintoaloja tai oppilaitoksia. Tiedostamme myös, että tutkimukseen osallistuneet opiskelijat olivat halukkaita kertomaan omista

kokemuksistaan, mikä saattaa vaikuttaa siihen, millaiset äänet aineistossa korostuvat. Olemme analyysissämme pyrkineet tuomaan esiin opiskelijoiden moninaisuutta ja tunnistamaan myös ristiriitaisia tai marginaalisempia ääniä. Luotettavuutta on pyritty vahvistamaan avoimella analyysiprosessin kuvauksella, kirjoittajien välisellä reflektiolla sekä pyrkimyksellä läpinäkyvyyteen siinä, miten teemat ovat rakentuneet aineistosta. Analyysityötä on tehty vuoropuhelussa aineiston, teoreettisten käsitteiden ja tutkijoiden tulkintojen välillä, mikä tukee laadullisen tutkimuksen uskottavuutta ja refleksiivisyyttä (Braun & Clarke 2006).

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme ammatillista toimijuutta ensisijaisesti sitä vahvistavien kokemusten kautta, mutta aineistossa oli läsnä myös kuormituksen, epävarmuuden ja jaksamisen ääri rajojen kuvauksia. Suuri osa haastateltavista oli keski-ikäisiä tai sitä vanhempia opiskelijoita (iän keskiarvo 38 vuotta), mutta kokemukset opiskelun vaativuudesta ja työn sekä arjen yhteensovittamisen haasteista eivät rajoittuneet vain heihin. Tulevaisuudessa täysipäiväisen työn ja AMK-opintojen samanaikaisuutta voitaisiin tarkastella niin, että myös opinnoissaan viivästyneet tai opintonsa keskeyttäneet saisivat äänensä paremmin kuuluviin. Lisäksi olisi hyödyllistä syventää tutkimusta liminaalisuuden merkityksistä valmistumisen jälkeisissä uravalinnoissa. Näin saataisiin entistä monipuolisempi kuva siitä, miten liminaalisuus ja ammatillinen toimijuus kehittyvät erilaisissa konteksteissa, ja miten ne heijastuvat ammatilliseen identiteettiin.

Tutkimuksemme tarjoaa uutta tutkimustietoa ja uusia näkökulmia aikuisille suunnatun korkeakoulutuksen kehittämiseen. Liminaalisuuden ymmärtäminen ja sen hyödyntäminen on keskeistä opiskelijoiden ammatillisen toimijuuden tukemisessa ja työelämän haasteisiin vastaamisessa. Tutkimuksemme osoittaa, että työn ja opiskelun yhdistäminen tarjoaa ainutlaatuisia mahdollisuuksia ammatilliseen kasvuun ja identiteetin uudelleenmäärittelyyn. Tämä näkökulma on erityisen ajankohtainen nykypäivän työelämässä, jossa elinikäisen oppimisen ja jatkuvan ammatillisen kehityksen merkitys on korostunut.

Kirjoittajat

Tiina García

KM, väitöskirjatutkija, Turun yliopisto
tiina.m.garcia@utu.fi

Ulpukka Isopahkala-Bouret

KT, professori, Turun yliopisto
ulpukka.isopahkala-bouret@utu.fi

Kirjoittajien kontribuutiot

Tiina García on suunnitellut ja toteuttanut haastatteluaineiston keräämisen, analysoinut aineiston alustavasti ja jatkokehittänyt analyysiä sekä vastannut artikkelin korjauksista vertaisarviointiprosessin aikana. Ulpukka Isopahkala-Bouret on osallistunut aineiston jatkoanalysointiin, tutkimuskysymysten tarkentamiseen, artikkelin menetelmäosion työstämiseen ja käsikirjoituksen kommentointiin.

Rahoituslähteet ja sidonnaisuudet

Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahasto ja TOP-Säätiö ovat tukeneet apurahoin Tiina Garcían väitöstutkimusta, jonka osa tämä artikkeli on.

Kiitokset

Kiitämme lämpimästi haastatteluun osallistuneita opiskelijoita ja artikkelimme vertaisarvioitsijoita. Kiitos myös Suomen Kulttuurirahaston Satakunnan rahastolle ja TOP-Säätiölle Tiina Garcían väitöstutkimukseen osoitetusta apurahasta.

Kirjallisuus

- Ajayi, K. V., Odonkor, G., Panjwani, S., Aremu, O., Garney, W. & McKyer, L. E. (2022) Socio-ecological barriers to student-parents academic success: A systematic review. *Journal of Further and Higher Education*, 46(9), 1257–1274. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2022.2065629>
- Alvesson, M., Lee Ashcraft, K. & Thomas, R. (2008) Identity Matters: Reflections on the Construction of Identity Scholarship in Organization Studies. *Organization* 15(1), 5–28. <https://doi.org/10.1177/1350508407084426>
- Beech, N. (2011) Liminality and the practices of identity reconstruction. *Human Relations* 64(2), 285–302. <https://doi.org/10.1177/0018726710371235>
- Biesta, G. & Tedder, M. (2007) Agency and learning in the lifecourse: Towards an ecological perspective. *Studies in the Education of Adults* 39(2), 132–49.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Braun, V. & Clarke, V. (2019) Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Braun, V. & Clarke, V. (2021) One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative research in psychology*, 18(3), 328–352. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- Burr, V. (2015) *Social Constructionism* (3. painos). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315715421>
- Busher, H. & James, N. (2020) Mature students' socio-economic backgrounds and their choices of Access to Higher Education courses. *Journal of Further and Higher Education* 44(5), 640–652. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2019.1576857>
- Butcher, J. (2020) *Unheard: the voices of part-time adult learners*. Higher Education Policy Institute. <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2020/02/Unheard-The-voices-of-part-time-adult-learners.pdf>
- Butler, A. B. (2007) Job characteristics and college performance and attitudes: A model of work-school conflict and facilitation. *Journal of Applied Psychology* 92, 500–510.

- Conrad, N. & Patry, M.** (2012) Conscientiousness and Academic Performance: A Mediation Analysis. *International Journal for the Scholarship of Teaching and Learning* 6(1). <https://doi.org/10.20429/ijstl.2012.060108>
- Cook-Sather, A. & Alter, Z.** (2011) What Is and What Can Be: How a Liminal Position Can Change Learning and Teaching in Higher Education. *Anthropology & Education Quarterly* 42(1), 37–53. <https://doi.org/10.1111/j.1548-1492.2010.01109.x>
- Christensen, M. & Craft, J.** (2021) Gaining a new sense of me: Mature students experiences of under-graduate nursing education. *Nurse Education Today* 96, 1–6. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1016/j.nedt.2020.104617>
- Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. & Collin, K.** (2011) Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa A. Eteläpelto & T. Heiskanen & K. Collin (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa. Aikuiskasvatuksen 49. vuosikirja.* Kansanvalistusseura, 9–30.
- Eteläpelto, A., Vähäsantanen, K., Hökkä, P. & Paloniemi, S.** (2014) Miten käsitteellistää ammatillista toimijuutta työssä? *Aikuiskasvatus* 34(3), 202–214. <https://doi.org/10.33336/aik.94100>
- Eteläpelto, A. & Vähäsantanen, K.** (2008) Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto & J. Onnismaa (toim.) *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja.* Kansanvalistusseura, 26–49.
- Field, J.** (2012) Transitions in lifelong learning: public issues, private troubles, liminal identities. *Studies for Learning Society* 2(2–3), 4–11. <https://doi.org/10.2478/v10240-012-0001-6>
- Ferguson, T. & Gordon, T.** (2019) “Miss, this is a lot of work”: Exploring Part-Time Students Experiences of Qualitative Research. *Qualitative Report*, 24(11), 2708–2721. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2019.3986>
- García, T. & Nokelainen, P.** (2022) Merkitykselliset aiemmat kokemukset työssäkäyvän ammattikorkeakouluopiskelijan minäpystyvyyden kerronnassa. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja* 24(3), 12–31. <https://doi.org/10.54329/akakk.123012>
- Goodchild, A. & Butler, C.** (2020) Building the foundations for academic success: learning from the experiences of part-time students in their first semester of study. *Widening Participation and Lifelong Learning* 22(2), 135–161. <https://doi.org/10.5456/WPLL.22.2.135>

- Hay, A. & Samra-Fredericks, D. (2016) Desperately seeking fixedness: Practitioners' accounts of 'becoming doctoral researchers. *Management Learning* 47(4), 407–423. <https://doi.org/10.1177/1350507616641599>
- Heikkilä, M. (2019) Alanvaihto ja ammatillisen identiteetin muutos ruumiillisina tiloina ja tuntemuksina. *Aikuiskasvatus* 39(1), 19–33. <https://doi.org/10.33336/aik.80228>
- Hirvonen, H. (2019) Julkisen palvelun tehostamisen uudet opit. Tarkastelussa lean-ajattelu. *Työelämän tutkimus* 17(2), 149–156. <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87119/46050>
- Hyvärinen, M. K., Nikander, P., Ruusuvuori, J., & Aho, A. L. (2017) Tutkimus-haastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Hökkä, P., Vähäsantanen, K., Paloniemi, S. & Eteläpelto, A. (2017) Johtamis-valmennuksella toimijuutta esimiestyöhön: Työkaluja uudistamiseen, kohtaamiseen ja työidentiteettien tukemiseen. Teoksessa K. Vähäsantanen, S. Paloniemi, P. Hökkä & A. Eteläpelto (toim.) *Ammatillinen toimijuus: Rakenne, mittari ja tuki*, 34–48. Jyväskylän yliopisto.
- Ibarra, H. (1999) Provisional Selves: Experimenting with Image and Identity in Professional Adaptation. *Administrative Science Quarterly* 44(4), 764–791. <https://doi.org/10.2307/2667055>
- Johnson, K. (2022) Beginning, becoming and belonging using liminal spaces to explore how part-time adult learners negotiate emergent identities when embarking on undergraduate online study. *Widening Participation and Lifelong Learning* 24(2), 7–29. <https://doi.org/10.5456/WPLL.24.2.7>
- Kara, M., Erdogdu, F., Kokoç, M. & Cagiltay, K. (2019) Challenges faced by adult learners in online distance education: A literature review. *Open Praxis*, 11(1), 5–22.
- Kontinen, T., Houni, P., Karsten, H. & Toivanen, H. (2013) Liminaalitalan käsite työn muutosten jäsentäjänä. *Aikuiskasvatus* 33(4), 252–264. <https://doi.org/10.33336/aik.94057>
- Larjovuori, R. & Heikkilä-Tammi, K. (2024) Työhyvinvoinnin rakentuminen ja edistäminen itseohjautuvassa organisaatiossa. *Työelämän tutkimus* 22(2), 136–168. <https://doi.org/10.37455/tt.131483>
- Lucey, K. (2018) The effect of motivation on student persistence in online higher education: A phenomenological study of how adult learners experience

- motivation in a web-based distance learning environment. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/effect-motivation-on-student-persistence-online/docview/2054002791/se-2>
- Maksimović, M.** (2023) Insights from liminality: Navigating the Space of Transition and Learning. *Sisyphus - Journal of Education* 11(1), 147–166. <https://doi.org/10.25749/sis.26969>
- Merrill, B.** (2015) Determined to stay or determined to leave? A tale of learner identities, biographies and adult students in higher education. *Studies in Higher Education (Dorchester-on-Thames)* 40(10), 1859–1871. <https://doi.org/10.1080/03075079.2014.914918>
- Meyer, J. H. F.** (2005) Threshold concepts and troublesome knowledge (2): Epistemological considerations and a conceptual framework for teaching and learning. *Higher Education* 49(3), 373–388. <https://doi.org/10.1007/s10734-004-6779-5>
- Murray, A.** (2015) Narrating their liminal journeys: the stories of women ‘returning’ to education. <https://theses.gla.ac.uk/6826/8/2015MurrayEdD.pdf> (luettu 1.7.2024)
- Nikander, P.** (2010) Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*, 432–445. Vastapaino.
- Osam, E. K., Bergman, M. & Cumberland, D. M.** (2017) An Integrative Literature Review on the Barriers Impacting Adult Learners’ Return to College. *Adult Learning* 28(2), 54–60. <https://doi.org/10.1177/1045159516658013>
- Puusa, A.** (2020) Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Repo, S., Vuoksenranta, S-T. & Ruokolainen, O.** (2014) Kuinka avoimen yliopiston opiskelija yhdistää opiskelun, työn ja perheen. *Aikuiskasvatus* 34(4), 259–268. <https://doi.org/10.33336/aik.94106>
- Shahzad, K., Iqbal, R., Javed, B. & Hashmi, S. D.** (2022) Impact of work-study conflict on workplace outcomes: supervisor support for juggling many balls. *The International Journal of Conflict Management* 33(3), 475–493. <https://doi.org/10.1108/IJCMA-05-2021-0069>

- Speirs, N. M.** (2021) Storm on the Island -- The Lived Experience of Working-Class Adult Learners in Higher Education. *Adult Learner: The Irish Journal of Adult and Community Education*, 107–131. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1328213.pdf>
- Sveningsson, S. & Alvesson, M.** (2003) Managing managerial identities: Organizational fragmentation, discourse and identity struggle. *Human Relations* 56(10), 1163–1193. <https://doi.org/10.1177/00187267035610001>
- Söderlund, J. & Borg, E.** (2018) Liminality in Management and Organization Studies: Process, Position and Place. *International Journal of Management Reviews* 20 (4), 880–902. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12168>.
- Tappolet, C.** (2016) *Emotions, Values, and Agency*. Oxford University Press.
- Thomasen, B.** (2015) Thinking with Liminality. To the Boundaries of an Anthropological Concept. Teoksessa A. Horvath, B. Thomassen & H. Wydra (toim.) *Breaking Boundaries: Varieties of Liminality*, 39–58. <https://doi.org/10.1515/9781782387671>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- Turner, V.** (1967) *The forest of symbols: aspects of Ndembu ritual*. Cornell University Press.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta** (2023) Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tynjälä, P., Heikkinen, H. L. T. & Kallio, E. K.** (2022) Integrating Work and Learning in Higher Education and VET: A Theoretical Point of View. Teoksessa M. Malloch, L. Cairns, K. Evans & B. O'Connor (toim.) *The Sage Handbook of Learning and Work*, 62–79. <https://doi.org/10.4135/9781529757217.n5>
- Van Gennep, A.** (1960) *The rites of passage*. University of Chicago Press.
- Vilppola, J.** (2021) Toimijat, taistelijat, tipahtaneet – Koulutus- ja työtoimijuus mielenterveyskuntoutujien elämänkerrannoissa. Väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta, Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/150845>
- Vipunen tietokanta** (2023) Opetushallinnon tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi/ammattikorkeakoulutus>
- Vähäsantanen, K., Nissinen, K., Paloniemi, S., Ikävalko, H., Hökkä, P. & Tarmo, A.** (2024) Ammatillinen toimijuus ja tunteet työssä. *Työelämän Tutkimus* 22(1), 59–99. <https://doi.org/10.37455/tt.116925>

- Watts, A.G.** (2006) Career development, learning and employability. The Higher Education Academy. <https://www.qualityresearchinternational.com/esecttools/esectpubs/watts%20career.pdf> (luettu 19.6.2024)
- Wyland, R., Lester, S. W., Ehrhardt, K. & Standifer, R.** (2016) An examination of the relationship between the work-school interface, job satisfaction, and job performance. *Journal of Business Psychology* 31, 187–203. <https://doi.org/10.1007/s10869-015-9415-8>

Tiina García & Ulpukka Isopahkala-Bouret

Liminal identity positions developing working students' professional agency at a university of applied sciences

An increasing number of students at universities of applied sciences are balancing full-time work alongside their studies. In this context, professional agency—defined as an individual's capacity to make active decisions about their work and career—becomes crucial. This study explores the professional agency of full-time working students through the concept of liminal identity positions, which captures the negotiation and balance between their roles as workers and students, fostering the development of professional agency. While previous research has addressed the combination of work and studies, the focus on professional agency remains underexplored.

Our data consist of interviews with 24 full-time working students from various degree programs at a Finnish university of applied sciences analysed using reflexive thematic analysis. The results highlight three key themes where professional agency, supported by liminal identity positions, emerges: 1) balancing and reinforcing the conditions for studying alongside work, 2) leveraging work as a learning environment, and 3) improving one's work. The findings demonstrate that students continually navigate these roles, with liminal positions proving both challenging and beneficial for professional growth.

Key words: professional agency, liminality, working student, university of applied sciences